



TESAM Akademi Dergisi

Journal of TESAM Academy

ISSN 2148-2462 / E-ISSN 2458-9217

Sivil Katılımın ve Ulusötesi Yaşlanmanın Sosyal Güvene Etkisi: Avrupa Örneği¹

The Effect of Civic Participation and Transnational Aging on Social Trust: The Case of Europe

Ferhan Saniye PALAZ

Dr.,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi Sosyoloji Bölümü.
ferhanpalaz@gmail.com
ORCID : 0000-0002-1729-1364

Murat ŞENTÜRK

Doç. Dr.,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi Sosyoloji Bölümü.
murat.senturk@istanbul.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9628-6300

Cilt / Issue: 11(1), 423-458

Geliş Tarihi: 10.04.2022

Kabul Tarihi: 19.07.2022

Atf: Palaz, F. S. ve Şentürk, M. (2022). Sivil katılımın ve Ulusötesi yaşlanmanın sosyal güvene etkisi: Avrupa örneği. *Tesam Akademi Dergisi*, 11(1), 423-458. <http://dx.doi.org/10.30626/tesamakademi.1164111>

¹ Bu makale, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde Doç. Dr. Murat Şentürk'ün danışmanlığında Ferhan Saniye Palaz tarafından hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

Öz

Avrupa'da hem yaşlanan hem de ulusötesi yaşlanan nüfus artmaktadır. Ulusötesi yaşlanma çalışmaları, 2000'lerden itibaren hız kazanmışsa da sağlık ve emeklilik ön plana çıkmakta, sosyal boyutlar arka planda kalmaktadır. Bu araştırma yaygın literatürden farklı olarak, 50 yaş ve üzeri nüfusun sosyal sermayesini (sivil katılım ile sosyal güven ilişkisine odaklanarak) ele almakta ve bunu yaparken yerli ve göçmen ayrımını incelemektedir. Kuramsal olarak sivil katılımın sosyal güveni olumlu etkilemesi beklenmiştir. Nicel veri kaynağı Avrupa Sağlık, Yaşlanma ve Emeklilik Araştırması'dır (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe). Örnekleme 9 ülkeden 30067 kişi vardır. Hiyerarşik çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Sosyal güvenin tek soru ile ölçülmesi ve makro faktörlerin ele alınmaması çalışmanın sınırlılıklarıdır. Çalışmanın ulaştığı bulgular üç açıdan önemlidir. Birincisi, yaşlı ve yaşlanan nüfus için sivil katılım çeşitliliğinin sosyal güveni olumlu etkilediğini göstererek sosyal sermaye kuramını desteklemiştir. İkincisi, sosyodemografik özellikler kontrol edildikten sonra bile ulusötesi yaşlanan kişilerin sosyal güveninin (göçmen olmaktan) negatif etkilendiğini ortaya çıkarmıştır. Üçüncüsü, birinci ve ikinci nesil göçmenler arasında fark olmaksızın sosyal güvenin yerlilerden düşük olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ulusötesi Yaşlanma, Sosyal Sermaye, Nicel Araştırma, Avrupa Sağlık, Yaşlanma ve Emeklilik Araştırması.

Abstract

Migrants hold a progressively larger share of older adults in many European countries, but transnational ageing experience has hardly been examined by scholars outside of health and economic dimensions. The present research addresses the question of how civic participation and

sociodemographic factors including migration status effect social trust of older adults drawing on Survey of Health, Ageing, and Retirement in Europe data wave five. There are 30067 respondents age 50 and over in the sample from nine European countries. Our results support the theoretical perspective that the more civic participation types older adults were involved, the more social trust they had. The results of hierarchical regression also showed that being a first and second generation migrant effected social trust negatively, even after controlling for sociodemographic factors and health. This is surprising giving the fact that there were differences between migration generations in civic participation according to Poisson regression analysis: In reference to natives, while being a first generation migrant affected civic participation negatively, there were no significant effect of being a second generation migrant.

Keywords: Transnational Ageing, Social Capital, Quantitative Method, Survey of Health, Aging and Retirement in Europe.

Extended Abstract

Although transnational ageing is a topic that cut across migration and aging studies, it remains understudied (Ciobanu, Fokkema, and Nedelcu, 2017). Migrants hold a progressively larger share of older adults in many European countries, but the transnational aging experience has hardly been examined by scholars outside of health and economic dimensions. We see that civic participation and social trust are subjects that are not studied sufficiently regarding older migrants (Serrat et al, 2020). The present research addresses the question of how civic participation and sociodemographic factors including migration status affect the social trust of older adults drawing on Survey of Health, Aging, and Retirement in

Europe data wave 5.¹ There are 30067 respondents age 50 and over in the sample from 9 European countries that have rather strict immigration rules and nationality laws (Sweden, Denmark, the Netherlands, Belgium, France, Germany, Austria, Spain, and Italy).²

Methods and Analysis

Dependant variable, social trust was measured by asking the respondents “Generally speaking, would you say that most people can be trusted, or that you can’t be too careful in dealing with people?” with 11 discrete options ranging from 0 (You can’t be too careful) to 10 (Most people can be trusted).

For civic participation, we used a number of civic engagements that respondents participated in for the last 12 months. There were four options (*a*) taking part in a sport, social or another kind of club, *b*) educational or training course, *c*) voluntary or charity work, *d*) activities in a political or community-related organization) those respondents were assigned a value of 1 if they were involved in the activity and 0 if not. The score for this measure was the total number of options selected 1. Responses were summed up to create a discrete variable ranging from 0 to 4, where 0 refers to that respondents involved none of these activities and 4 that they were a participant for all types.

Respondents born abroad were classified as the first generation. Respondents

¹ This paper uses data from SHARE Waves 1, 2, 4, and 5 (DOIs: 10.6103/SHARE.w1.800, 10.6103/SHARE.w2.800, 10.6103/SHARE.w4.800, 10.6103/SHARE.w5.800) see Börsch-Supan et al. (2013) for methodological details. The SHARE data collection has been funded by the European Commission, DG RTD through FP5 (QLK6-CT-2001-00360), FP6 (SHARE-I3: RII-CT-2006-062193, COMPARE: CIT5-CT-2005-028857, SHARELIFE: CIT4-CT-2006-028812), FP7 (SHARE-PREP: GA N°211909, SHARE-LEAP: GA N°227822, SHARE M4: GA N°261982, DASISH: GA N°283646) and Horizon 2020 (SHARE-DEV3: GA N°676536, SHARE-COHESION: GA N°870628, SERISS: GA N°654221, SSHOC: GA N°823782, SHARE-COVID19: GA N°101015924) and by DG Employment, Social Affairs & Inclusion through VS 2015/0195, VS 2016/0135, VS 2018/0285, VS 2019/0332, and VS 2020/0313. Additional funding from the German Ministry of Education and Research, the Max Planck Society for the Advancement of Science, the U.S. National Institute on Aging (U01_AG09740-13S2, P01_AG005842, P01_AG08291, P30_AG12815, R21_AG025169, Y1-AG-4553-01, IAG_BSR06-11, OGHA_04-064, HHSN271201300071C, RAG052527A) and from various national funding sources is gratefully acknowledged (see www.share-project.org)

² We excluded Czech Republic, Estonia, Slovenia, Luxemburg, Switzerland, and Israel from the sample due to their immigration histories and practices (for details see Hunkler, Kneip, Sand, and Schuth (2015b, s. 201).

were born in the survey country but have at least one parent who was born abroad as a second generation. When both the respondent and the parents were born in the survey country, we classified the respondent as native. Other control variables were age groups as 50-64, 65-74, and 75+ (Erlinghagen & Hank, 2006), partnership status (Sand, 2018), level of education (low, medium, high) (Lanari and Bussini, 2012), economic status (good/bad), general health status (good/bad), and gender.

Results and Discussion

This study provides empirical evidence on older people's social capital, which is measured through civic engagement and social trust. Resting on Putnam's (2000) theoretical perspective, we included civic engagement types that creates social capital to assess civic participation. Our results support the hypothesis that the more civic participation types older adults are involved, the more social trust they have (Appendix 1).

This study reveals that in terms of older adults' social trust, there are differences between natives and migrants. The results showed that being first and second generation migrant effected social trust negatively, even after controlling for sociodemographic factors and health (Appendix 1). This is surprising giving the fact that based on our Poisson regression model (Appendix 2), we see differences between migration generations in civic participation: In reference to natives, while being a first generation migrant affected civic participation negatively, there were no significant effect of being a second generation migrant. This finding can be interpreted by Uslaner and Conley's (2003) "particularized trusters". This refers to first generation migrants' lack of civic participation and lower level of social trust. When it comes to interpret second generation migrants' "high civic engagement but low social trust", Putnam (1995) gives an explanation by comparing racial differences in USA. He concludes that even though black people join to civic engagement as much as whites, their social trust is lower because of the negative experiences they had over generations. In a nutshell, our findings suggest that both first and second generation migrants face a hardship when it comes to generate social trust to the wider community that people they do not know in person which is what social trust means substantially.

Even though using micro data from individuals is a strong indicator to examine civic participation instead of using associations' official membership data, there are strong limitations of this study. First of all there is no causality: It is not possible to say if higher levels of social trust is a consequence of having more civic participation or vice versa. We

also did not add macro factors in our model such as migration policies, civic culture, and level of democracy of countries. These are factors that are known to effect both social trust and civic engagement (Anheier and Kendall, 2002; Berchet and Sirven, 2014; Delhey and Newton, 2003; Levels et al, 2015). Future studies that use multilevel analysis methods based on these factors can contribute to our understanding on how transnational ageing shapes social capital. Additionally, measuring social trust by only one question which is hardly sufficient (Lolle and Torpe, 2011) and also not neutral in terms of question wording for women and older people (OECD, 2017) is a significant limitation of this study.

Giriş

Ulusötesi Yaşlanma

Avrupa'da nüfusun yaşlanması ve göç, demografik yapıyı şekillendiren temel faktörler arasında yer almaktadır. Bu çalışmada yer alan Avrupa ülkelerinde bugün kayda değer sayıda yaşlı ya da yaşlanmakta olan göçmen kökenli nüfus vardır ve göç tecrübeleri de oldukça çeşitlidir. Avrupa'daki yaşlı ve yaşlanan nüfusta Warnes ve Williams (2006, s. 1263) göçmenleri üç gruba ayırmaktadır: 1) İş göçü ile gençken göç ettikleri göç ülkesinde yaşlananlar, 2) Emeklilik döneminde göç edenler, 3) Yaşlandıktan sonra köken ülkelerine geri dönen işçi göçmenlerdir. Bu göçler hem göç motivasyonu (ekonomik nedenler ve sığınma) hem de göçmenlerin köken ülkeleri (Avrupa kökenliler, sömürge ülkelerden gelenler ve çevre ülkelerden gelenler) bakımından oldukça heterojen bir nüfusu Avrupa'ya taşımıştır.

Güncel çalışmalar etnik köken ve kültürün yaşlanma tecrübesini etkilediğini göstermektedir (Polacsek ve Angus, 2016, s. E1). Bununla birlikte ulusötesi yaşlanma, her ne kadar disiplinler arası çalışılması gereken bir konu olsa da, birçok alanda marjinal kalmıştır (Ciobanu, Fokkema ve Nedelcu, 2017, s. 166). Doğulan yerin dışında yaşlanmanın yorumlanmasında merkezi bir yere sahip olan "ulusötesilik" kavramının, yaşlılık araştırmalarında kullanımının geciktiği görülmektedir (Phillipson ve Ahmed, 2005; Torres, 2013'ten akt. Horn ve Schwegge, 2017, s. 335).

Göç ve yaşlanmayı kesiştiren "ulusötesi yaşlanma" araştırmalarının akademik ve politik çalışmalarda görünürlük kazanması, 1960 ve 70'lerde Avrupa'ya göç eden işçilerin 2000'lerin başından itibaren emeklilik yaşına erişmesiyle birlikte ülkelerin sosyal sistemlerinin karşılaştığı yeni zorlukları anlama çabasının sonucudur (Patzelt, 2017, s. 219). Ulusötesi yaşlanmaya dair mevcut literatürde sağlık ve emeklilik boyutlarına

ağırlık verilmektedir. Bu araştırmada olduğu gibi sivil katılım ve sosyal güven gibi meselenin sosyal yönüne odaklanan çalışma sayısı ise sınırlıdır. Halbuki Avrupa Komisyonu'nun (UNECE/European Commission, 2019, s. 60), oldukça yakın zamanlı bir raporunda aktif yaşlanmada göçmenlikten kaynaklanan eşitsizlikler üzerine daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir. Sivil katılım, aktif yaşlanmanın bir kategorisidir.

Ulusötesi yaşlanmada sosyal boyutların incelenmesindeki eksiklik, meselenin göç boyutu dışarıda bırakılıp sadece yaşlanma çalışmalarına odaklanıldığında da görülmektedir. Bui, Coyle ve Freeman (2020, s. 6), yaşlı ve yaşlanan nüfusun sivil katılımı üzerine olan çalışmaların sınırlı olduğu ifade etmektedir. Bu grubun sivil katılım üzerinden sosyal bütünleşmeye olan aktif katkısı ihmal edilen bir alandır (Kruse ve Schmitt, 2015). Literatüre daha yakından bakıldığında, Serrat ve arkadaşları (2020, s. e41, 3), yaşlıların sivil katılımını konu alan ilk İngilizce makalenin 1963'te yayınlandığını, 2006 itibari ile çalışmaların hız kazandığını ve 1963'ten 2018'e kadar geçen sürede toplam 429 makale yayınlandığını ortaya koymaktadır. Baskın olarak ABD örneği ele alınmakta, Avrupa örneği ise nadiren çalışılmaktadır (Serrat vd., 2020, s. e41, 4). Bu araştırma, ulusal düzeyde temsil edici ve çok uluslu analize imkan tanıyan bir veri kaynağı olan SHARE'i kullanarak yaşlı ve yaşlanan nüfusta sivil katılımın az çalışılmış olduğu 9 Avrupa ülkesini (Fransa, Belçika, İsveç, Danimarka, Hollanda, Almanya, Avusturya, İspanya, İtalya) incelemektedir.

Sivil Katılım

Yaklaşık son 50 yıldır, sivil katılımın kapsamına hangi aktivitelerin dahil edileceği yoğun olarak tartışılmışsa da hala fikir birliği yoktur³. Kavramın tarihine bakıldığında, 1940'larda akademik tanımının oy verme davranışı ile sınırlı olduğu, Batı'da eğitim ve refah seviyesinin 1950'lerden itibaren yükselmesiyle birlikte toplumsal hareketlerde rol alma ve politik kampanyalarda çalışmanın da 1970'lerde sivil katılım kavramına eklendiği görülmektedir. Erken 2000'lerde ise kavramın içeriğinde bir sıçrama olmuştur. Putnam, *Bowling Alone: The collapse and revival of American community* başlıklı çalışmasında gönüllülük ve yardım davranışı da dahil olmak üzere sosyal sermaye doğuran her tür eylemi sivil katılım kapsamına alarak, kavramın akademik çalışmalardaki tanımını değiştirmiştir (Serrat, Scharf ve Villar, 2021, s. E2).

³ Serrat, Scharf ve Villar (2021, s. E7), yaşlanma literatüründe sivil katılımın nasıl kavramsallaştırıldığını gerontoloji disiplinindeki çalışmalar üzerinden analiz ettikleri araştırmalarında 52 farklı tanıma erişmişlerdir.

Araştırmanın temel bağımsız değişkeni sivil katılım çeşitliliği olup “gönüllü olma ya da hayır işlerinde çalışma”, “eğitsel ya da mesleki kursa katılma”, “spor, sosyal veya diğer kulüplere gitme”, “politik ya da cemaat-tabanlı bir örgütte rol alma” olmak üzere dört tipte katılım yer almaktadır. Sivil katılımın ölçümünde kullanılan bu dört aktivitenin önemli bir özelliği sosyal sermaye üretme kapasitesine sahip olmalarıdır (Putnam, 2000, s. 95). Sivil katılımın üç temel özelliği vardır: Kamusal yarar üretme kapasitesine sahiptir, ilişkiler yataydır, katılım aktif olarak gerçekleştirilmektedir.

Seçilen dört sivil katılım tipi, sosyal değil sivil ağlarda gerçekleşmektedir. Arkadaşlık ilişkileri gibi birey seviyesinde ağlar olmayıp grup seviyesindedirler ve formal/enformel örgütlerde veya yapılanmış ilişkilerde gerçekleşmektedirler (Salamon ve Sokolowski, 2004’ten akt. Scrivens ve Smith, 2013, s. 28). Putnam’ın (2000, s. 149) “enformel kitap okuma grupları” örneğinde verdiği gibi bireylerin “kendilerini ifade etmesini, sosyal meseleler üzerine farkındalık geliştirmesini, entelektüel, kişisel ve politik bağlar kurmasını ve sosyal konuları tartışabilecekleri bir zemin bulmasını” sağlayan aktivitelerdir.

Sosyal Güven

Sosyal sermaye kuramına göre, sivil katılım sosyal güveni yükseltmektedir (Stolle ve Lewis, 2002, s. 2; Van Londen, Phalet ve Hagendoorn, 2007, s. 1204). Bu yaklaşımda “sivil katılım, bireylerin ilişkilerinde başlayan ama toplumsal sonuçları olan kamusal bir kaynak” olarak yorumlanmaktadır (Putnam, 2000, ss. 19-20). Sivil katılımın içinde yer aldığı yatay ilişkiler, güçlü güven ilişkilerinin kurulması için önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Putnam vd., 1993, ss. 171-174).

Sosyal güven, yabancılarla olan ilişkilere işaret etmektedir (Torche ve Valenzuela, 2011, s. 189). Arkadaş, komşu ve sosyal kurumların dışında kalan ve insan doğasına yönelik genel bir iyiliğe işaret eden sosyal güvenin nesnesi olan “genelleştirilmiş diğerleri”, doğrudan tanınmamaktadır (Paxton, 2007, s. 48). Putnam da (2000, ss. 136-138) çalışmasında, 1) hakkında fikir sahibi olunan birine yönelik güven, 2) genelleştirilmiş diğerlerine yönelik sosyal güven ve 3) sosyal sistemlere yönelik güven olmak üzere üç farklı güven kategorisi oluşturmaktadır. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, diğerlerine yönelik sosyal güven ile politik kurumlara yönelik güvenin ampirik olarak ilişkilendirilebilse de aslında ayrı şeyler olduklarıdır (Putnam, 1995, s. 665).

Bu çalışmada sosyal sermaye kuramından yola çıkılarak sivil katılımın

sosyal güvene etkisi incelenmektedir. Ek olarak, bireylerin sosyodemografik özellikleri ve genel yaşam tecrübesinin sosyal güvende oynadığı rol ele alınmaktadır. Araştırma, ulusötesi yaşlanmayı ele aldığı için “güvenecek öznenin” bireysel özelliklerinin anlaşılması önemli bir yere sahiptir. Zira, “güvenilecek nesne” hakkında yeterli bilgi olmadığında -ki zaten sosyal güven, hakkında kesin bilgi sahibi olunmayan kişilere yönelik güvendir- “güvenecek öznenin” bireysel özellikleri önemli hale gelmektedir. Söz gelimi dezavantajlı bir çevrede büyümüş olmak kişinin “dünyanın tahmin edilebilirliğine” yönelik kabulünü ve dolayısıyla sosyal güvenini düşürmektedir (Putnam, 2000, s. 138, Uslaner ve Conley, 2003, s. 335).

Kuramsal arka plan ve literatür değerlendirmesi sonucunda araştırmanın önermesi “Yaşlıların sosyodemografik farklılıkları, sivil katılımın sağladığı sosyal kaynaklardan biri olan sosyal güven üzerinde rol oynamaktadır” şeklinde belirlenmiştir. Böylelikle “yaşlıların sosyodemografik farklılıklarının, sivil katılımdan fayda sağlama (sosyal güvenlerini yükseltme) tecrübelerine etkisini ortaya koyma” noktasında literatürde dikkat çekilmiş bir eksiğin tamamlanmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Nicel veri kaynağı olarak Avrupa Sağlık, Yaşlanma ve Emeklilik Araştırması (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe, SHARE) verisi kullanılmıştır. SHARE kapsamında 2021 yılına kadar geçen on yedi senede 28 Avrupa ülkesi ve İsrail’de 50 yaş ve üzeri 140,000 kişiden nicel veri toplamıştır. SHARE uluslararası mukayeseye imkan sağlayan ve kamu sağlığı ve sosyo-ekonomik yaşam şartları hakkında boylamsal mikro veri sunan kapsamlı bir sosyal bilimsel panel araştırmadır. SHARE’in hedef evreni, örneklemin oluşturulduğu yılda 50 yaş ve üzerinde olan, araştırmanın yapıldığı ülkede düzenli ikameti bulunan kişilerdir. SHARE’de en sık kullanılan örnekleme tasarımı çok aşamalı tabakalı örnekleme tasarımıdır (Bergmann, Bethmann, ve De Luca, 2019, ss. 81-83).

Araştırma, ilişkisel bir tarama çalışması yürütmektedir. Tarama çalışmaları; bir araştırma evreninin (9 Avrupa ülkesindeki 50 yaş ve üzeri, yerli, birinci nesil göçmen ve ikinci nesil göçmen nüfus) eğilim, tutum ya da görüşlerini bu evrendeki bir örnekleme çalışarak nicel ya da sayısal olarak tanımlamaktadır. Örneklemden evrene genelleme yapmak amacıyla, veri toplamada anket kullanan kesitsel ve boylamsal çalışmalar tarama çalışmalarıdır (Fowler, 2008’den akt. Creswell, 2016, s. 13). İlişkisel araştırmalar bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri incelemektedir.

Veri Toplama

SHARE’de araştırma soru kağıdı anketörlerin dizüstü bilgisayarlarına yüklenerek CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing/ Bilgisayar Destekli Yüz Yüze Görüşme) yöntemi ile uygulanmaktadır (Das, Vis ve Weerman, 2005, s. 12). Çok uluslu bir araştırma olan SHARE verisinin geçerli ve güvenilir olması için araştırma ülkelerinin kendileri tarafından gerçekleştirilen çeviri süreci, SHARE genel merkezi tarafından oluşturulan bir rehberle yürütülmektedir (Jürges, 2005, s. 82).

Araştırmanın Örnekleme

Bu araştırmanın örnekleme oluşturulurken 1) çalışmanın kuramsal arka planını ölçümlemek için gereken soruların hangi dalga(larda) soru formuna dahil edildiği, 2) ilgili soruların kesitsel mi yoksa boyamsal olarak mı veri topladığı, 3) ilgili soruların tüm katılımcılara mı yoksa belli bir alt örnekleme mi yönlendirildiği bilgisi dikkate alınarak SHARE’in mevcut yedi dalgasının⁴ soru formları ve uygulama yöntemi incelenmiştir. Yapılan değerlendirmenin ardından 5. dalga verisi ile çalışılmasına⁵ ve bu dalgaya katılan ülkelere göç geçmişleri benzer olan 9’unun⁶ (Hunkler, Kneip, Sand ve Schuth, 2015b, s. 201) örnekleme dahil edilmesine karar verilmiştir.

Örnekleme hangi ülkelerin yer alacağına karar verildikten sonra, 50 yaşın altında olan kişiler ve “hane halkı yanıtlayıcısı” olmayan katılımcılar örneklemden çıkarılmıştır. SHARE’de, bir hanede birden fazla kişiyle görüşme yapıldığında belli sorular ilgili hanedeki tek bir kişiye yöneltilmekte yani hane halkı düzeyinde veri toplanmaktadır. Örnekleme, temel değişkenlerde birey seviyesinde veri toplanmış olmasına uygun olarak daraltılmıştır. Neticede örnekleme 30067 kişi bulunmaktadır, bunların 25481’i (%86,3) yerli, 2310’u (%7,8) birinci nesil göçmen ve 1746’sı (%5,9) ikinci nesil göçmendir. Tablo 1’de örneklemin sosyodemografik özellikleri görülmektedir:

Tablo 1

Örneklemin Sosyodemografik Özellikleri (n=30067)

⁴ SHARE 8. dalga verisi bu çalışmanın analizleri tamamlandıktan sonra araştırmacıların kullanımına açılmıştır. Bu nedenle incelemeye dahil edilmemiştir.

⁵ Bu araştırmanın dayandığı doktora tezinde sosyal güvene ek olarak genelleştirilmiş müteakabiliyet algısı ve yaşam kalitesi de bağımlı değişken alınmaktadır. Araştırmanın tüm soruları dikkate alınarak hangi dalga(lar) ile çalışılacağına karar verilmiştir.

⁶ Örneklemden çıkarılan ülkeler İsrail, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Slovenya, Slovakya, Lüksemburg, İsviçre ve İsveç’tir.

		Yerli (n=25481, %86,3)	1. Nesil Göçmenler (n=2310, %7,8)	2. Nesil Göçmenler (n=1746, %5,9)
		% (n)	% (n)	% (n)
Cinsiyet	Erkek	43,0 (10964)	44,4 (1025)	41,4 (723)
	Kadın	57,0 (14517)	55,6 (1285)	58,6 (1023)
Ekonomik Durum	Kötü	27,4 (6762)	38,3 (855)	26,2 (443)
	İyi	72,6 (17951)	61,7 (1378)	73,8 (1251)
Medeni Durum	Eşi Var	61,7 (15712)	59,5 (1371)	55,6 (970)
	Eşi Yok	38,3 (9754)	40,5 (935)	44,4 (774)
Eğitim Seviyesi	Düşük	43,8 (11113)	34,4 (778)	30,2 (526)
	Orta	31,9 (8091)	30,2 (682)	41,3 (718)
	Yüksek	24,3 (6162)	35,4 (799)	28,5 (495)
Algılanan Sağlık	İyi	29,0 (7371)	26,2 (603)	28,1 (491)
	Kötü	71,0 (18075)	73,8 (1699)	71,9 (1254)

Not: n= örneklem sayısı

Örnekleme yerlilerin yaş ortalaması 68, birinci nesil göçmenlerinki 65 ve ikinci nesil göçmenlerinki de 66'dır:

Tablo 2

Örnekleme Göçmenlik Statüsüne Göre Yaş

	Yerli (n=25481, %86.3)		1. Nesil Göçmenler (n=2310, %7.8)		2. Nesil Göçmenler (n=1746, %5.9)	
	Ortalama (SS)	Min-Max	Ortalama (SS)	Min-Max	Ortalama (SS)	Min-Max
Yaş	67,68 (10,59)	50-104	65,21 (10,13)	50-101	66,15 (10,22)	50-97

Not: n = örneklem sayısı, SS= standart sapma

Bağımlı Değişken

Araştırmanın bağımlı değişkeni sosyal güvendir. SHARE'in tüm dalgaları incelendiğinde sosyal güvenle ilgili tek bir soru olduğu görülmektedir. SHARE'de kullanılan ve Putnam'ın (2000, s. 148) çalışmasında da karşılaşılan bu soru, "Sizce, genelde insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Yoksa başkalarıyla bir ilişki kurarken veya iş yaparken hiçbir zaman

dikkati elden bırakmamak mı gerekir?”⁷ şeklinde formüle edilmiştir. 0-10 arası puan alan ve “0” en düşük güven ve “10” en yüksek güven olan bu değişkenin ortalama değeri 5,92 olup standart sapması 2,39’dur.

Rosenberg’un 1957 tarihli çalışmasına dayanan bu soru, Avrupa Sosyal Anketi (European Social Survey, ESS), Avrupa Yaşam Kalitesi Araştırması (European Quality of Life Survey, EQLS) ve Dünya Değerler Anketi (World Value Survey, WVS) gibi pek çok araştırmada yaygın olarak kullanılmaktadır. Rosenberg güven sorusu, 1990’ların sonuna kadar dikotomik yanıtlandıktan sonra, 0-10 nümerik puan ölçümü haline getirilmiştir (OECD, 2017, s. 96).

Bağımsız Değişkenler

SHARE, bu çalışmada sivil katılım çeşitliliğini ölçmek için ele alınan dört katılım tipini katılım yapmama “0” ve katılım yapma “1” olarak ikili kategorik değişkenle ölçmüştür. Sivil katılım çeşitliliği, katılımcının son bir yıl içerisinde bu dört katılım tipinden kaçına katıldığını gösteren, 0-4 arası değer alan ve sayıma dayalı olan bir değişkendir. Literatürde bu çeşitlilik ölçeğinin örnekleri vardır. Haslam, Cruwys ve Haslam (2014, s. 60) İngiltere Boylamsal Yaşlanma Araştırması (English Longitudinal Study of Ageing/ELSA)⁸ verisini kullandıkları ve 50+ nüfusun sosyal gruplara katılımını ölçtükleri araştırmalarında 0-8 arası değer alan bir çeşitlilik ölçeği kullanmaktadır.

SHARE’de katılımcıların, anne ve babalarının doğdukları ülke ISO 3166-1 temel alınarak kodlanmaktadır (SHARE Release Guide 7.0.0, 2019, s. 29). Araştırmada katılımcının hem kendisi hem de ebeveynlerinin her ikisi de araştırma yapılan ülkede doğmuşlarsa 1 “yerli” kategorisinde kodlanmıştır. Katılımcı, araştırma ülkesinde doğmamışsa 2 “birinci nesil göçmen”; katılımcı araştırma ülkesinde doğmuş ama ebeveynlerinden en az biri başka bir ülkede doğmuşsa 3 “ikinci nesil göçmen” olarak kodlanmıştır (Hunkler, Kneip, Sand ve Schuth, 2015b, s. 201). Bu kodlamada Doğu ve Batı Almanya’da doğan kişiler Almanya’da doğmuş olarak kabul edilmiştir.

SHARE 5. dalga verisinin toplandığı 2013 yılında 50 yaş ve üzerinde olma şeklinde kodlanmıştır. Yaş grupları 1 “50-64 yaş grubu”, 2 “65-74 yaş grubu” ve 3 “75 yaş ve üzeri grup” olarak belirlenmiştir (Erlinghagen

⁷ İngilizce’den Türkçe’ye çeviri için Aytaç, Çarkoğlu ve Ertan’ın (2017, s. 10) çalışması referans alınmıştır.

⁸ SHARE ve ELSA gibi yaşlanma araştırmalarının yöntemsel ayrıntıları için Şentürk’ün (2021) editörü olduğu *Dünyada Yaşlanma Araştırmaları* başlıklı kitap Türkçe kaynak oluşturmaktadır.

ve Hank, 2006, s. 577; Hank ve Erlinghagen, 2010, s. 173).

Cinsiyet, 1 “erkek” ve 2 “kadın” olmak üzere ikili kategorik değişkendir. Medeni durum Sand’in (2018, s. 76) doktora tezine referansla 11 “eşi var” (evli/birlikte yaşıyor) ve 12 “eşi yok” (ayrı/boşanmış; dul; hiç evlenmemiş) olarak ikili kategorik değişken haline getirilmiştir. SHARE katılımcılara medeni durumlarını temel soru formunda sormakta, boylamsal formda sadece medeni durumda değişiklik olduysa bu yeni bilgiyi veri setine eklemektedir. Bu nedenle 5. dalgadaki boylamsal katılımcılardan medeni durum bilgisi eksik olanların verisi 1. dalgadan itibaren takip edilerek tamamlanmıştır.

Eğitim değişkeni üç kategori olarak yeniden kodlanmıştır: 1 “Düşük (0, 1 ve 2 seviyeleri)”, 2 “orta (3 ve 4 seviyeleri)” ve 3 “yüksek (5 ve 6 seviyeleri)” (Hank ve Erlinghagen, 2010; Lanari ve Bussini, 2012). 0 “okul öncesi eğitim”, 1 “ilköğretim”, 2 “orta okul”, 3 “lise”, 4 “yükseköğretim kapsamına girmeyen lise sonrası eğitim”, 5 “birinci kademe yükseköğretim”, 6 “ikinci kademe yükseköğretim” olarak sınıflandırılmaktadır (UNESCO, 2006).

SHARE’de ekonomik durum hanenin geçim zorluğu ve kolaylığı üzerinden sorulmuş olup; büyük zorlukla geçinme ve zorlukla geçinme kategorileri 0 “kötü ekonomik durum” ve yeterince kolay geçinme ve kolaylıkla geçinme kategorileri 1 “iyi ekonomik durum” olarak yeniden kodlanmıştır (Sand ve Gruber, 2018, s. 85).

Katılımcıların algılanan genel sağlık durumu SHARE’de 0 “iyi veya çok iyi sağlık” ve 1 “iyinin altında sağlık” olmak üzere ikili kategorik değişken halinde yer almaktadır (Mehrbrodt vd., 2019, s. 12). Çalışmada anlaşılabilirlik sağlanması adına, literatürdeki “iyi sağlık durumu” ve “kötü sağlık durumu” ifadeleri kullanılmıştır (bkz. Adena ve Myck, 2014; Reus-Pons vd., 2018).

Veri Analizi

Veri analizi için Statistical Package for Social Science (SPSS 21 ve 23) paket programı kullanılmıştır. Araştırmacı, 2018 yılında SHARE’in kayıtlı kullanıcısı olmuş ve mikro veriyi bilgisayarına indirerek analiz etmiştir. SHARE verisi, referans verilmesi şartı ile araştırmacıların kullanımına ücretsiz olarak açıktır. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Araştırmanın örnekleme son halinin verilmesinin ardından, ilk olarak ölçek güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı ile incelenmiş, sayısal değişkenlerin dağılımına Q-Q plot, P-P plot, basıklık ve çarpıklık,

Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarına göre karar verilmiştir. Sayısal değişkenler normal dağılıyorsa ortalama ve standart sapma ile, aksi halde medyan ve çeyrekler açıklığı ile özetlenmiştir. Kategorik değişkenler frekans ve yüzdeler ile özetlenmiştir. Normal dağılıma sahip sürekli değişkenler için parametrik testler yapılmıştır.

Sosyal güvene hangi faktörlerin nasıl etki ettiğinin açıklanması için standart çoklu regresyon ve hiyerarşik çoklu regresyon kullanılmıştır. Kayıp veri için “*exclude cases pairwise*” seçilmiştir. Hiyerarşik modelin seçilme nedeni, bağımsız değişkenleri kendi içinde gruplandırarak modele girmelerini sağlamasıdır. Böylelikle faktörlerin modele katkısı aşama aşama görülmüştür. Bağımsız değişkenlerin her birinin tahmin yetisi, diğer bağımsız değişkenlerin etkileri kontrol altında tutularak test edilmiştir (Pallant, 2015, s. 187). Hiyerarşik çoklu regresyon modellerinde bağımsız değişkenlerin her biri için varyans şişirme faktörünün 10’dan küçük olmasına (çoklu doğrusallık varsayımının ihmal edilmemesine), Hosmer ve Lemeshow uyum iyiliği testine ($p>0,05$) ve Durbin-Watson değerine (1,5-2,5) bakılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın amacı, yaşlı ve yaşlanan nüfusta sosyodemografik farklılıkların, sivil katılımın sağladığı sosyal bir kaynak olarak sosyal güvendedeki rolünü ortaya çıkarmak ve sivil katılım ile sosyal güven arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma sorularından ilki “Dokuz Avrupa ülkesinde yaşayan 50 yaş ve üzeri nüfusta göçmenlik statüsü sosyal güveni nasıl etkilemektedir? Sosyodemografik özellikler ve algılanan sağlık durumu kontrol edildikten sonra göçmenlik statüsü anlamlı bir yordayıcı olmaya devam etmekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Sosyal güvende göçmenlik statüsünün etkisinin açıklanması için standart çoklu regresyon kullanılmıştır (Tablo 3). Öncül analizler normallik ve doğrusallık varsayımlarının ihlal edilmediğini görmek için yürütülmüştür. VIF değerleri (<10) çoklu ortak doğrusallık probleminin bulunmadığını; Durbin-Watson değeri ($DW=1,78$) ise ilişkili hata değerinin bulunmadığını göstermektedir. Birinci nesil göçmen olma ve ikinci nesil göçmen olma modele girmiş ve bu değişkenler sosyal güvendedeki varyansın %0,1’ini açıklamıştır, R kare değişim=0,001; $F(2, 28871) = 18,60$; $p<0,001$. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında modele giren bağımsız değişkenlerin tümü $p<0,001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sonuçlara göre birinci nesil göçmen olma, yerlilere kıyasla sosyal güvende azalmayı yordamaktadır. İkinci nesil göçmen olma, yerlilere kıyasla sosyal güvende

azalmayı yordamaktadır.

Tablo 3

Sosyal Güvende Göçmenlik Statüsünün Rolünü Gösteren Standart Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı	B (SH _B)	Beta	t
Sabit	5,95 (0,02)		393,03
Birinci Nesil Göçmen Olma	-0,24 (0,05)	-0,03***	-4,51
İkinci Nesil Göçmen Olma	-0,26 (0,06)	-0,03***	-4,42

Not: B= Standart hale getirilmemiş katsayı, SH_B= Standart hale getirilmemiş katsayının standart hatası, Beta=Standart hale getirilmiş katsayı, *** $p<0,001$

Standart çoklu regresyonda görülen göçmenlik statüsünün sosyal güven üzerindeki etkisinin sosyodemografik özellikler ve algılanan sağlık durumu kontrol edildikten sonra devam edip etmediğini görmek amacıyla hiyerarşik çoklu regresyon analizi yapılmıştır (Tablo 4, Sütun 1, 2, 3, 4). Birinci modele sosyal güvende rol aldığı düşünülen sosyodemografik özellikler (eğitim seviyesi, ekonomik durum, cinsiyet, medeni durum ve yaş grupları) ve algılanan sağlık durumu girmiştir. İkinci modele göçmenlik statüsü (birinci ve ikinci nesil göçmen olma) eklenmiştir. Sosyodemografik farklılıkların, sosyal güvenden fayda sağlama tecrübesine etkisi ortaya konulmuştur.

Öncül analizler normallik ve doğrusallık varsayımlarının ihlal edilmediğini görmek için yürütülmüştür. VIF değerleri (<10) çoklu ortak doğrusallık probleminin bulunmadığını; Durbin-Watson değeri (DW=1,87) ise ilişkili hata değerinin bulunmadığını göstermektedir. Eğitim seviyesi, ekonomik durum, cinsiyet, medeni durum, yaş grupları ve sağlık durumu modele ilk adımda girilmiş ve bu değişkenler sosyal güvendeki varyansın %7,3'ünü açıklamıştır, $F(8, 28631) = 280,64; p<0,001$. İkinci adımda göçmenlik statüsü girilmiş ve bir bütün olarak sosyal güvendeki varyansın %7,4'ünü açıklamıştır, R kare değişim= 0,001; $F(10, 28629) = 229,21; p<0,001$.

Sosyodemografik özelliklerin ve algılanan sağlık durumunun girdiği birinci modelde yaş grupları hariç tüm bağımlı değişkenler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 4, Sütun 1). İkinci modelde sosyodemografik özelliklerin ve sağlık durumunun sosyal güvene etkisi kontrol edildiğinde, yerlilere kıyasla birinci nesil göçmen ve ikinci nesil göçmen olmanın sosyal güven üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak

anlamli olduğu görölmektedir (Tablo 4, Sütun 2).

Birinci modele göre kötü sağlık sosyal güvendeki azalmayı, iyi ekonomik durum sosyal güvendeki artışı yordamaktadır. Eğitim seviyesi düşük olanlara kıyasla eğitim seviyesinin orta ve yüksek olması sosyal güvendeki artışı yordamaktadır. Kadın olma sosyal güvendeki artışı yordamaktadır. Eşi olmama sosyal güvendeki azalmayı yordamaktadır. Yaş grupları ise istatistiksel olarak anlamsızdır (Tablo 4, Sütun 1). İkinci model; sosyodemografik özellikler ve sağlık durumu kontrol edildiğinde bile birinci ve ikinci nesil göçmen olmanın, yerlilere kıyasla sosyal güvende azalmayı yordamaya devam ettiğini göstermektedir (Tablo 4, Sütun 2).

İkinci araştırma sorusu sivil katılımın etkisini anlamaya yöneliktir ve “Katılımcıların tüm sosyodemografik özellikleri, algılanan sağlık durumları ve göçmenlik statüleri kontrol edildikten sonra sivil katılım çeşitliliği sosyal güvende anlamlı bir yordayıcı mıdır? Son olarak, tüm bağımsız değişkenler kontrol altında tutulduğunda göçmenlik statüsü ve sivil katılım çeşitliliği etkileşimi sosyal güveni yordamakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Göçmenlik statüsü dahil tüm sosyodemografik özellikler (eğitim seviyesi, ekonomik durum, cinsiyet, medeni durum, yaş grupları ve göçmenlik statüsü) ve sağlık durumu kontrol edildikten sonra sivil katılımın sosyal güvene etkisinin görölmesi amacıyla üçüncü aşamada hiyerarşik çoklu regresyon modeline sivil katılım çeşitliliği eklenmiştir (Tablo 4, Sütun 3). Dördüncü modele sivil katılım çeşitliliği ve göçmenlik statüsü etkileşimi eklenmiştir (Tablo 4, Sütun 4).

Öncül analizler normallik ve doğrusallık varsayımlarının ihlal edilmediğini görmek için yürütölmüştür. VIF değerleri (<10) çoklu ortak doğrusallık probleminin bulunmadığını; Durbin-Watson değeri ($DW=1,87$) ise ilişkili hata değerinin bulunmadığını göstermektedir. Üçüncü modele sivil katılım çeşitliliği eklenmiş ve model sosyal güvendeki varyansın %8,5’ini açıklamıştır, R kare değişim= $0,01$; $F(11, 28628) = 243,22$; $p<0,001$. Dördüncü model sosyal güvendeki varyansın %8,5’ini açıklamıştır, R kare değişim= $0,00$; $F(13, 28626) = 205,80$; $p<0,001$.

Üçüncü modelde göçmenlik statüsü dahil tüm sosyodemografik özellikler ve sağlık durumu kontrol edildikten sonra sivil katılım çeşitliliğinin sosyal güvene etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görölmektedir (Tablo 4, Sütun 3). Dördüncü modelde göçmenlik statüsü ve sivil katılım çeşitliliği arasındaki etkileşimin sosyal güven için istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı olmadığı görölmektedir (Tablo 4, Sütun 4).

Üçüncü modelde elde edilen sonuçlara göre, göçmenlik statüsü dahil tüm sosyodemografik özellikler ve sağlık durumu kontrol edildiğinde bile sivil katılım çeşitliliğindeki artış sosyal güvendedeki yükselmeyi yordamaktadır (Tablo 4, Sütun 3). Dördüncü modele göre sivil katılımın sosyal güvene etkisi ile göçmenlik statüsü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etkileşim söz konusu değildir (Tablo 4, Sütun 4).

Tablo 4

Sosyal Güvenin Belirleyicilerini Gösteren Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B (SH _B)	Beta	t	B (SH _B)	Beta	t	B (SH _B)	Beta	t	B (SH _B)	Beta	t
Sabit	6,47*** (0,33)		19,70	6,42*** (0,33)		19,57	6,21*** (0,33)		19,03	6,21*** (0,33)		19,03
Orta Seviye Eğitim	0,26*** (0,03)	0,05	7,96	0,28*** (0,03)	0,05	8,34	0,20*** (0,03)	0,04	5,93	0,20*** (0,03)	0,04	5,92
Yüksek Seviye Eğitim	0,70*** (0,04)	0,13	19,06	0,72*** (0,04)	0,13	19,52	0,54*** (0,04)	0,10	14,28	0,54*** (0,04)	0,10	14,26
Ekonomik Durum ¹	0,69*** (0,03)	0,13	21,87	0,68*** (0,03)	0,13	21,55	0,62*** (0,03)	0,12	19,63	0,62*** (0,03)	0,12	19,63
Sağlık Durumu ²	-0,76*** (0,03)	-0,15	-24,16	-0,76*** (0,03)	-0,14	-23,96	-0,68*** (0,03)	-0,13	-21,53	-0,68*** (0,03)	-0,13	-21,52
Cinsiyet ³	0,13*** (0,03)	0,03	4,62	0,13*** (0,03)	0,03	4,64	0,13*** (0,03)	0,03	4,71	0,13*** (0,03)	0,03	4,71
Medeni Durum ⁴	-0,09** (0,03)	-0,02	-3,02	-0,08** (0,03)	-0,02	-2,79	-0,08** (0,03)	-0,02	-2,72	-0,08** (0,03)	-0,02	-2,72
65-74 Yaş Grubu	0,07 (0,03)	0,03	2,00	0,06 (0,03)	0,01	1,84	0,07* (0,03)	0,01	2,11	0,07* (0,03)	0,01	2,11
75+ Yaş Grubu	0,03 (0,04)	0,04	0,76	0,02 (0,04)	0,00	0,47	0,09* (0,04)	0,02	2,42	0,09* (0,04)	0,02	2,42
Birinci Nesil Göçmen Olma				-0,21*** (0,05)	-0,02	-4,11	-0,18*** (0,05)	-0,02	-3,51	-0,19** (0,06)	-0,02	-2,91
İkinci Nesil Göçmen Olma				-0,32*** (0,06)	-0,03	-5,48	-0,32*** (0,06)	-0,03	-5,58	-0,30*** (0,08)	-0,03	-3,99
Sivil Katılım Çeşitliliği							0,30*** (0,02)	0,12	18,84	0,30*** (0,02)	0,12	17,68
Sivil Katılım Çeşitliliği X Birinci Nesil Göçmen										0,01 (0,06)	0,00	0,19
Sivil Katılım Çeşitliliği X İkinci Nesil Göçmen										-0,02 (0,06)	0,00	-0,37

Not: B= Standart hale getirilmemiş katsayı, SH_B = Standart hale getirilmemiş katsayının standart hatası, Beta=Standart hale getirilmiş katsayı.

¹ Referans kategorisi: Kötü ekonomik durum.

² Referans kategori: İyi sağlık durumu.

³ Referans kategori: Erkek.

⁴ Referans kategori: Eşi var.

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

*** $p < 0,001$

Tartışma

Ulaşılan bulgulara göre, dokuz Avrupa ülkesindeki 50+ nüfusta eğitim seviyesinin düşük olmasına kıyasla orta ve yüksek olması, ekonomik durumun kötü olmasına kıyasla iyi olması, algılanan sağlık durumunun kötü olmasına kıyasla iyi olması, eşin olmamasına kıyasla eşin olması ve erkeklere kıyasla kadın olma sosyal güveni yükseltmektedir. Yaş grupları sosyal güvenin belirleyicisi olarak anlamlı role sahip bulunmamıştır⁹. Göçmenlik statüsüne gelindiğinde, göçmenler arasında nesil farkı olmaksızın, göçmen olmanın sosyal güveni negatif etkilediği görülmektedir. Üstelik, sosyodemografik özellikler ve sağlık durumu kontrol edildiğinde dahi bu durum (yerlilere kıyasla birinci ve ikinci nesil göçmen olmanın sosyal güvene negatif etkisi) devam etmektedir. Sivil katılımı ile ilgili ulaşılan sonuçlar, sivil katılım çeşitliliğindeki artışın sosyal güveni yükselttiğini ortaya koyarak kuramsal arka planı desteklemiştir. Bununla birlikte sivil katılımın sosyal güvene pozitif etkisinin, göçmenlik statüsü ile anlamlı bir etkileşime sahip olmadığı görülmüştür.

Ulaşılan bulgular etki büyüklükleri bakımından değerlendirildiğinde; sağlık durumunun, ekonomik durumun, eğitim seviyesinin ve sivil katılım çeşitliliğinin sosyal güvende öne çıkan yordayıcılar olduğu görülmektedir. Cinsiyet, medeni durum, birinci ve ikinci nesil göçmen olma sosyal güvene anlamlı katkı yapsalar da daha arka planda kalan belirleyiciler olmuşlardır.

Sosyodemografik Özellikler ve Sağlıkın Sosyal Güvene Etkisi

Araştırma sonuçları ilgili literatürle kıyaslandığında, iyi sağlık durumunun sosyal güvene olumlu etkisinin desteklendiği görülmektedir. Berchet ve

⁹ Yaş grupları regresyon analizinde modele anlamlı katkı sağlamadığı gibi, varyans analizinde de gruplar arasındaki anlamlı farklılığın etki değerinin sifıra yakın olduğu görülmüştür (EK 1. Sosyal Güvenin Yaş Gruplarına Göre Kategoriler Arasında Karşılaştırılması, Tek Faktörlü Gruplar Arası Varyans Analizi Sonuçları).

Sirven'in (2014, s. 172), Avrupa'daki 50+ nüfusla yaptıkları araştırmaları da iyi sağlık durumunun sosyal güvende yükselmeyi yordadığını bulmuştur. Yaşlı yetişkinlerde sağlık ile sosyal güven arasında neden pozitif ilişki olduğunu anlamaya çalışan Glass ve Balfour (2003), arka planında sosyal izolasyon riskinin rol aldığını iddia etmektedir (akt. Abbott ve Freeth, 2008). Buna göre, sosyal güveni düşük olan kişilerin sosyal izolasyon riskinin artması, sağlıklarının kötü olmasının esas nedenidir.

Ulaşılan bulgulara göre eğitim seviyesinin düşük olmasına kıyasla orta ve yüksek olması, sosyal güvendeki artışı yordamaktadır ve etki büyüklüğü açısından da öne çıkan bir yordayıcıdır. Benzer şekilde Putnam (1995, s. 667) da eğitimle birlikte sosyal güvenin yükseldiğini bulmuştur. Berchet ve Sirven (2014, s. 172) de, Avrupa'daki 50+ nüfusta yüksek eğitimin ve ücretli işte çalışıyor olmanın daha yüksek sosyal güveni yordadığını ortaya koymaktadır. Sonuçlara göre iyi ekonomik durumun yanı sıra kadın olma ve eş olma sosyal güvendeki artışı yordamaktadır. Bu bulgular Putnam'ın çalışmasını desteklemektedir. Buna göre ABD'de finansal zorluk yaşayanlar yaşamayanlardan, boşananlar bu tecrübeyi yaşamayanlardan daha az sosyal güvene sahiptir (Putnam, 2000, s. 138). Yine, kadın olmanın sosyal güvene etkisi Hooghe ve arkadaşlarının (2009, s. 209) Avrupa Sosyal Anketi (ESS) verisini kullandıkları araştırmasında da olumlu bulunmuştur.

Sonuçlar, yaşla ilgili kesin bir şey söylenmesini mümkün kılmamaktadır ve bu durum literatürde de benzerdir.¹⁰ Berchet ve Sirven'in (2014, s. 172) çalışması da 50+ nüfusta yaşın, sosyal güven üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Öte yandan genç yaş gruplarını içeren örneklemelerle yapılan çalışmalar farklı sonuçlara ulaşmaktadır. Li ve Fung'un (2013, s. 353) yaşla birlikte sosyal güvenin nasıl değiştiğini

¹⁰ Ek 1'de tek faktörlü gruplar arası ANOVA testi sonuçları görülmektedir. 50-64 yaş grubu ile 65-74 yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık yokken, 75+ yaş grubunun sosyal güveninin bu gruplardan düşük olduğu fakat etki değerinin sifıra yakın olduğu görülmektedir. Regresyon analizinde ise yaş grupları önce anlamlı bulunmamış, sivil katılımın eklendiği modelde ise 65-74 yaş grubunda olmak ve 75+ yaş grubunda olmak sosyal güveni olumlu etkilemiştir. Hiyerarşik çoklu regresyonda modele yeni bir değişken eklendikten sonra anlamsız olan bir değişkenin anlamlı hale gelmesine bastırma etkisi (*suppression effect*) denilmektedir. Bastırma etkisi ile elde edilen anlamlılık, ancak güçlü bir kuramsal açıklama söz konusu olduğunda "yapay bir sonuç" olmaktan kurtulmaktadır (Crede, Gelman ve Nickerson, 2016'dan akt. Lenz ve Sahn, 2021, s. 1). Araştırmacıların bastırma etkisi ile istatistiki anlamlılık elde ettiklerini açıklıkla beyan etmeleri beklenmektedir. Bununla birlikte bastırma etkisi olan yayınların bu durumu büyük çoğunlukla paylaşmadığı görülmektedir (Lenz ve Sahn, 2021, s. 3).

araştırdıkları ve 38 ülkeyi dahil ettikleri araştırma sonuçlarına göre yaşla birlikte sosyal güven artmaktadır. Araştırmalarının örnekleminde onlu yaşların sonundan başlayarak tüm yaşlar yer almaktadır.

Göçmenlik ve Sosyal Güven

Göçmenlik statüsüne geldiğinde yaşlı ve yaşlanan bir göçmen olmanın sosyal güveni, nesil farkı olmaksızın yerlilere kıyasla negatif etkilediği ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar etki büyüklüğü açısından göçmenlik statüsü arka planda kalan bir yordayıcı olsa da, sosyodemografik özellikler ve sağlık durumu kontrol edildiğinde bile etkisinin devam etmesi kayda değer bir sonuçtur. Hatırlanacağı üzere sosyal güven, kişinin tanıdığı kişilere duyduğu güvenden farklı olarak genelleştirilmiş ötekilere yönelik güvenidir ve güveni tanıdıklarının ötesine taşımaktadır (Putnam, 2000, s. 136). Bulgular, yaşlı ve yaşlanan bir göçmen olmanın -nesil farkı olmaksızın- güveni, tanıdıkların ötesine taşımayı olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Bu durum, göç ülkesindeki sosyal hayatta tecrübe edilen pek çok faktörden etkileniyor olabilir. Zira Phillipson ve arkadaşları (2000), yaşlılarla yaptıkları çalışmalarında güvenleri üzerinde “komşularına selam verebilme” gibi “zayıf” ilişkilerin dahi belirleyici rol oynadığını ortaya çıkarmışlardır (akt., Scharf vd., 2001, s. 307). Bu çalışmada ülkeler arası farklılıklar analize dahil edilmemiş, Avrupa’da benzer göç geçmişlerine sahip dokuz ülkede *yabancıların*¹¹ sosyal sermayesi bütün olarak yorumlanmıştır. Ülkelerin oynadığı rol konusunda fikir verici bir çalışma Berchet ve Sirven’e (2014) aittir. Göçmenlerin sosyal güven ve sosyal katılımını ele alan araştırmaları, ikisi (sosyal katılım ve sosyal güven) arasındaki ilişkiyi konu almasa da, Avrupa’da ülkeler arası farklılıkları “sosyal mesafe” bağlamında incelediği için önemlidir. Sosyal mesafe ile işaret ettikleri olgu, göçmenlerin yerli toplumdan farklı norm ve değerlere sahip olmalarının sosyal güven ve katılımlarını olumsuz etkilemesidir. Sonuçlara göre sosyal mesafenin olumsuz etkisi Kuzey Avrupa ülkelerinde diğer Avrupa ülkelerinden daha zayıftır (Berchet ve Sirven, 2014, s. 177).

¹¹ Yabancı tartışması, bu araştırmanın üretildiği doktora tezinde yürütülmüştür. Özetle yabancı, göç ülkesine “en başından beri”, “kökeninden beri”, “ezelden beri” ait olmayandır (Bauman, 2014, s. 89). Yabancı ile göçmen eş anlamlı düşünülebilir. Castles ve Kosack (1973, s. 12-13) göçmen ve yabancı terimlerinin sıklıkla birbiri yerine kullanıldığının altını çizmektedir. Bu durumun bir nedeni göçe dair tanımların nesnel olmaması, kamusal eğilimlere yanıt olarak geliştirilmesidir. Yabancı-göçmen kavramlarındaki benzerlik Türkçe literatür için yeni bir mesele değildir. Sunata (2013, s. 199) çalışmasında göçmen işçi ile Simmel’in yabancıları arasında benzerlik kurmaktadır.

Bu araştırmadaki birinci nesil göçmenlerin hem sosyal güvenlerinin hem de sivil katılımlarının yerlilerden düşük olması¹², özelleştirilmiş güven sahibi olma (*particularized trusters*) tartışmasını akla getirmektedir. Uslaner ve Conley'e (2003, s. 335) göre, özelleştirilmiş güven sahibi kişiler, kendi gruplarının dışında kalan insanlarla paylaştıkları ortak değerler olduğuna kuşkuyla bakmaktadırlar ve iç gruplarıyla sınırlı bir sosyalleşmeyi tercih etmektedirler. Bu kişiler için "diğerleri" onların çıkarlarına zıt düşmüyorsa bile onlarla çok az ortak noktaları vardır. İkinci nesil göçmenlerin sosyal güveni tartışılırken, birinci nesilden farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır çünkü sivil katılımları yerlilerle benzer olmasına rağmen sosyal güvenlerinin yerlilerden düşük olduğu görülmektedir. İlk bakışta şaşırtıcı olan bu bulgu, Putnam'ın sonuçlarını desteklemektedir. Putnam (1995, s. 672) çalışmasında ABD örneği için siyahi ve beyazların sivil katılımı arasında kayda değer fark olmadığını fakat sosyal güvenin iki grup arasında oldukça farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumu, nesillerdir süregelen negatif deneyimin bir sonucu olarak yorumlamaktadır. Putnam'ın yorumunun bu araştırma için de geçerli olduğu düşünülebilir. İkinci nesil göçmenler, sivil katılım yapsalar bile sosyal güvenleri yerlilerden düşük kalmaktadır. Benzer bir sonuca Berchet ve Sirven'in (2014) araştırmasında ulaşılmıştır: Göç ülkesinde yaşanan süre arttıkça sosyal katılım artmakta fakat sosyal güvene etkisi olmamaktadır (Berchet ve Sirven, 2014, s. 172).

Sivil Katılımın Sosyal Güvene Etkisi

Araştırmanın sivil katılımın sosyal güven üzerindeki etkisi için ulaştığı sonuç, kuramsal arka planı desteklemiştir. Sivil katılım çeşitliliğindeki artış, sosyal güvendeki yükselmeyi yordamaktadır. Üstelik etki büyüklüğü açısından da ekonomik durum, eğitim seviyesi ve sağlık durumu gibi öne çıkan belirleyiciler arasındadır. Tüm sosyodemografik özellikler ve sağlık kontrol edildiğinde sivil katılım çeşitliliği sosyal güven üzerindeki etkisini devam ettiği görülmektedir. Putnam da (1995, s. 665-6) sosyal güven ve sivil katılım arasında cinsiyet, yaş, eğitim, gelir ve ırktan bağımsız olarak güçlü bir ilişki bulmaktadır. Ona göre birlikte olan insanlar, birbirine güvenen insanlardır. Dahası bu ilişki, farklı ülkeler ve gruplar için de doğrudur (Putnam, 1995, s. 665-6). Bu bulgu, genel olarak sosyal sermaye kuramının "sivil örgütlere katılımı olan kişilerin

¹² Sivil katılımında göçmenlik statüsünün etkisi EK 2'de "Sivil Katılım Çeşitliliğinde Etkili Olan Faktörler (Poisson Regresyon Modeli)" görülmektedir. Özetle, sosyodemografik özellikler ve sağlık kontrol edildikten sonra birinci nesil göçmen olmanın sivil katılımı olumsuz etkilediği, ikinci nesil göçmen olmanın anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir.

daha fazla sosyal güvene sahip olduğu" (Nummela, 2015, s. 192; Van Londen, Phalet ve Hagendoorn, 2007, s. 1204) iddiasını desteklemektedir.

Literatürde yaygın bir kabul, sivil katılım gerçekleştiren bireylerin sivil katılıma gömülü sosyal kaynakların ortaya çıkmasını sağladığı şeklindedir (bkz. Paxton, 2007; Putnam vd., 1993; Putnam, 2000; Stolle ve Lewis, 2002; Van Londen, Phalet ve Hagendoorn, 2007). Bu yaklaşımda sosyal sermaye "sosyal bağların üretici değerine" işaret etmektedir (Scrivens ve Smith, 2013, s. 9). Putnam ve arkadaşları (1993, s. 171) günümüz toplumunda sosyal güvenin doğması için sivil katılımın önemli bir kaynak oluşturduğunu iddia etmektedir. Paxton (2007, s. 54) kapsamlı literatür değerlendirmesinde Shah'ın (1998), Pahn'ın (1997) ve Glanville'in (2001) araştırmalarını inceleyerek "sivil katılımın sosyal güvenin nedeni olduğu" varsayımının daha güçlü biçimde desteklendiği sonucuna ulaşmaktadır. İlişkiselliği iki yönlü araştıran çalışmalar da vardır. Claibourn ve Martin'in (2000, s. 267) bulguları sosyal güvenin sivil katılımı ortaya çıkardığını desteklememekte fakat sivil katılımı olan kişilerin daha fazla sosyal güvene sahip olduğunu doğrulamaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, literatürde yeterince çalışılmamış bir konuyu ele alması ve ulusal düzeyde temsil edici bir nicel veri kaynağı kullanması gibi güçlü yanlara sahip olmakla birlikte önemli sınırlılıklara da sahiptir. Sınırlılıklardan ilki, araştırmada ülkeler arası farklılıkların değerlendirmeye alınmamış olmasıdır. Sosyal güvenin ülkeler arasında fark gösterdiği bilinmektedir (Delhey ve Newton, 2003). Ülkelerin sivil kültürleri ve demokratik kurumsallaşma seviyeleri temelinde kategorilere ayrıldığı bir araştırma ile sivil katılımın sosyal güvene etkisini daha iyi açıklayan bir tablo ortaya çıkacaktır. Anheier ve Kendall (2002, s. 355), sivil katılımın sosyal güveni yükseltmesi için hem gerçekleştirilen sivil katılım tipinin hem de sivil kültürün sosyal güvenin üretilmesini destekleyici bir alt yapı sağlamasının önemine işaret etmektedirler. Yine, demokratik kurumsallaşma seviyesi de etkilidir. Levels ve arkadaşları (2015, s. 776), eski Doğu Almanya'da yaşayan insanların gönüllülüğe ve politik örgütlere de daha az katıldıklarını görmüşlerdir. Fakat güvenle anlamlı bir ilişki bulmamışlardır. Araştırmacılar bu sonucu, demokratik kurumsal geçmişin güven üzerindeki etkisinin zaman içinde azaldığı fakat sosyal sermayenin davranışsal biçimleri (sosyal ağlar ve sivil katılım gibi) üzerindeki etkisinin daha kalıcı olduğu şeklinde yorumlamışlardır (Levels vd., 2015, s. 776). Göçmenleri ele alan araştırmalarda göç politikalarına dayalı bir kategorileştirme sosyal güvende makro unsurların etkisinin

daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır (Berchet ve Sirven, 2014). Güncel literatürde etnik çeşitlilik seviyesinin sosyal güvene etkisi araştırmalarda yer alsada (Putnam, 2007), tek başına etnik çeşitliliğin ele alınmasının yanıltıcı olduğunu ve buna ek olarak ekonomik çeşitlilik seviyesinin de ele alınması gerektiği görülmektedir (Lancee ve Dronkers, 2011).

İkinci sınırlılık, boylamsal değil kesitsel veri ile çalışılmasıdır. Kesitsel veri ile ilişkisellik gösterilebilse de nedensellik incelenememektedir. Bununla birlikte, sosyal sermaye araştırmalarında boylamsal çalışmanın kesin olarak nedenselliği ortaya çıkarabileceği düşünülmemelidir. Nitekim Putnam (2000, s. 137), sivil katılım ile hem sosyal güven hem de mütakabiliyet arasındaki olası nedenselliğin “ancak dikkatli hatta deneysel bir araştırma” ile kesin sonuçlara ulaşabileceğinin altını çizmektedir. Birlikteliğin (yani bu çalışmadaki örneği ile sivil katılımın) mi güvene yoksa güvenin mi birlikteliğe neden olduğu sorusunun yanıtı Putnam’a (1995, s. 665-6) göre hem kuramsal hem metodolojik olarak karışıktır. Sosyal sermayeyi araştıran boylamsal çalışmaların karşılaştığı bir zorluğu Bekker’in (2012), Hollanda’da sosyal güveni konu alan çalışmasında görmek mümkündür. Ulaştığı sonuçlar, gönüllülüğün sosyal güveni “üretmediğini” göstermektedir. Fakat çalışma boylamsal olmasına rağmen önemli bir sınırlılığı bulunmaktadır: Dört yıllık bir değişimi ele aldığı için ancak kısa bir dönemi kapsamaktadır. Sosyal güvenin değişimi ise zaman almaktadır ve dört yıl, değişimin olup olmadığını kesin olarak ortaya koymak için yeterli bir süre değildir (Bekkers, 2012, s. 242, 3). Boylamsal araştırma için veri kaynağının geniş bir dönemi kapsamaması gerektiği görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü sınırlılığı, göçmenler arasında nesil ayrımı yapabilmesine rağmen göçmenleri köken ülke temelinde inceleyememiş olmasıdır. SHARE, soru seti bu bilgiyi sağlasada örnekleme bu kategorilerin oluşturulması için yeterli değildir. SHARE verisini kullanan diğer çalışmalarda da göçmenlerin köken ülkelerine göre ayrılması örneklemede göçmenlerin temsilindeki yetersizlik nedeni ile mümkün olmamıştır (bkz. Arsenijevic ve Groot, 2018, Bordone ve De Valk, 2016; Lanari, Bussini ve Minelli, 2018; Sand ve Gruber, 2018).

Son olarak, ölçüm aracının sınırlılıklarından bahsedilmelidir. Sosyal güvenin bu araştırmada olduğu gibi tek soru ile ölçülmesi yeterli olmadığı gibi (Lolle ve Torpe, 2011, s. 194), kullanılan sorunun kadınlar ve yaşlılar gibi gruplar tarafından nötr algılanmadığı da bilinmektedir (OECD, 2017, s. 94). Bu araştırmada sadece 50 yaş ve üzeri nüfusun ele alınması ve sosyal güvenin tek bir soru ile ölçülmesi, yaşın sosyal güvene

etkisinin anlaşılmasında bir sınırlılık oluşturmuş olabilir. Sosyal güvenin daha güçlü bir ölçüm aracı ile ölçülmesini sağlayan veri kaynakları ile yapılacak yeni araştırmalar yaş konusunda bu araştırmanın sınırlılıklarını aşabilecektir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada olduğu gibi literatürde de sivil katılım ile sosyal güven arasında pozitif ilişki bulunsa da ilişkinin zayıf olduğu görülmektedir (Delhey ve Newton, 2003, s. 108).¹³ Sosyal bilimsel literatürde sivil katılımın sosyal güven, müteakabiliyet ve dürüstlük gibi iş birliği normlarını ürettiği fikri sağlam bir şekilde yerleşmiştir fakat sivil katılımın güven ve “sosyal-olarak-kullanışlı normları” nasıl ürettiğine dair çok az bilgi vardır (Scrivens ve Smith, 2013, s. 30). Literatürdeki bu eksikliğin nedenleri arasında sosyal güvende rol oynayan sivil kültür, sosyal politikalar, demokratik kurumsallaşma ve refah rejimleri gibi makro unsurların araştırmalara dahil edilmesinin kolay olmaması ve sosyal güveni boylamsal olarak ölçecek veri kaynaklarındaki yetersizliktir.

Bu araştırma sosyal güveni tek soru ile ölçmesine ve ülkeler arası farklılıklar başta olmak üzere sosyal güvende etkili olduğu düşünülebilecek makro faktörleri ele almamasına rağmen; 1) yaşlı ve yaşlanan nüfus için sivil katılım çeşitliliğinin sosyal güveni olumlu etkilediğini, 2) sosyodemografik özellikler kontrol edildikten sonra bile ulusötesi yaşlanan kişilerin sosyal güveninin (göçmen olmaktan) negatif etkilendiğini, 3) göçmenler arasında sivil katılım için nesiller arası fark olmasına rağmen sosyal güvenin nesil farkı olmaksızın yerlilerden düşük olduğunu ortaya çıkarması yaşlı ve yaşlanan nüfusun sosyal güvenini ve sivil katılımını ele alan ilgili literatüre katkı sağlamaktadır. Yeni çalışmalarla bu araştırmanın sınırlılıklarının aşılması sosyal güvenin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

¹³ Delhey ve Newton'ın (2003) bulguları 1) Sivil katılım ile sosyal güven arasındaki ilişkinin her ülke için istatistiki anlamlılığa ulaşmadığını göstermesi ve 2) Anlamlı olanlarda da ilişkinin küçük ve orta bulunması açısından önemlidir. Bu klasikleşen araştırmalarında en yüksek sosyal güven Güney Kore'de (katılımcıların %60'ı) görülmüştür, bu oran İsviçre'de %43, Doğu Almanya'da %35, Batı Almanya'da %32, İspanya'da %28, Macaristan'da %18 ve Slovenya'da %14'tür (Delhey ve Newton, 2003, s. 103). Sivil katılımı sosyal güven arasındaki ilişkiye gelindiğinde ise; Güney Kore, Batı Almanya, İspanya ve Slovenya'da ilişki anlamsız bulunmuştur. Regresyon analizinin sonucuna göre bu ilişki anlamlı bulunduğu da etki büyüklüğü İsviçre ve Doğu Almanya'da orta (>0,033), Macaristan'da ise düşüktür (<0,033) (Delhey ve Newton, 2003, s. 108).

Son Notlar

Bu makalede SHARE 1, 2, 4 ve 5. dalga verisi kullanılmaktadır (DOI: 10.6103/SHARE.w1.800, 10.6103/SHARE.w2.800,10.6103/ SHARE.w4.800,10.6103, 10.6103/SHARE.w5.800). Yöntemsel ayrıntılar için bkz: Börsch-Supan vd. (2013). SHARE araştırması Avrupa Komisyonu tarafından FP5 (QLK6-CT-2001-00360), FP6 (SHARE-I3: RII-CT-2006-062193, COMPARE: CIT5-CT-2005-028857, SHARELIFE: CIT4-CT-2006-028812), FP7 (SHARE-PREP: GA N°211909, SHARE-LEAP: GA N°227822, SHARE M4: GA N°261982); Horizon 2020 (SHARE-DEV3: GA N°676536, SERISS: GA N°654221) ve DG Employment, Social Affairs ve Inclusion çerçevesinde fonlanmıştır. German Ministry of Education and Research, the Max Planck Society for the Advancement of Science, the U.S. National Institute on Aging (U01_AG09740-13S2, P01_AG005842, P01_AG08291, P30_AG12815, R21_AG025169, Y1-AG-4553-01, IAG_BSR06-11, OGHA_04-064, HHSN271201300071C) ve diğer çeşitli fon kaynakları da vardır (bkz. www.share-project.org).

Ek Beyan / Declaration

Makalenin tüm süreçlerinde TESAM'ın araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

In all processes of the article, TESAM's research and publication ethics principles were followed.

There is no potential conflict of interest in this study.

The authors declared that this study has received no financial support.

The authors contributed equally to the study.

Kaynakça

Abbott, S. and Freeth, D. (2008). Starting to make sense of the role of generalized trust and reciprocity. *Journal of Health Psychology*, 13(7), 874-883.

Adena, M. and Myck, M. (2014). Poverty and transitions in health in later life. *Social Science & Medicine*, 116, 202-210.

Anheier, H. and Kendall, J. (2002). Interpersonal trust and voluntary associations: examining three approaches. *Br J Sociol*, 53(3), 343-62.

Arsenijevic, J. and Groot, W. (2018). Lifestyle differences between older migrants and non-migrants in 14 European countries using propensity score matching method. *Int J Public Health*, 63, 337-347.

Aytaç, S.E.; Çarkoğlu, A. ve Ertan, G. (2017). Türkiye’de kişilerarası sosyal güven ve bireysel belirleyicileri. *METU Studies in Development*, 44(1), 1-25.

Bauman, Z. (2014). *Modernlik ve müphemlik*. (Ç. İ. Türkmen). İstanbul: Ayrıntı.

Bekkers, R. (2012). Trust and volunteering: selection or causation? evidence from a 4 year panel study. *Polit Behav*, 34, 225-247.

Bergmann, M., Bethmann, A. and De Luca, G. (2019). Sampling design in SHARE wave 7. M. Bergmann, A. Scherpenzeel, ve A. Börsch-Supan içinde, *SHARE wave 7 methodology: panel innovations and life histories* (pp. 81-88). Munich: MEA, Max Planck Institute for Social Law and Social Policy.

Berchet, C. and Sirven, N. (2014). Older migrants’ social capital in host countries: a pan-european comparison. *Eastern Economic Journal*, 40, 166–180.

Bordone, V. and De Valk, H. A. G. (2016). Intergenerational support among migrant families in Europe. *Eur J Ageing*, 13, 259-270.

Börsch-Supan, A. (2022). Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE) Wave 1. Release version: 8.0.0. SHARE-ERIC. Data set. DOI: 10.6103/SHARE.w1.800.

Börsch-Supan, A. (2022). Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE) Wave 2. Release version: 8.0.0. SHARE-ERIC. Data set. DOI: 10.6103/SHARE.w2.800.

Börsch-Supan, A. (2022). Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE) Wave 4. Release version: 8.0.0. SHARE-ERIC. Data set. DOI: 10.6103/SHARE.w4.800.

Börsch-Supan, A. (2022). Survey of health, ageing and retirement in Europe (SHARE) Wave 5. Release version: 8.0.0. SHARE-ERIC. Data set. DOI: 10.6103/SHARE.w5.800.

Börsch-Supan, A., M. Brandt, C. Hunkler, T. Kneip, J. Korbmacher, F. Malter, B. Schaan, S. Stuck and S. Zuber. (2013). Data resource profile: the survey of health, ageing and retirement in Europe (SHARE). *International Journal of Epidemiology*. DOI: 10.1093/ije/dyt088.

Bui, N. B., Coyle, C. E. and Freeman, A. (2020). Promoting self-advocacy among older adults: lessons from boston's senior civic academy. *Journal of Applied Gerontology*, 1–7.

Castles, S. and Kosack, G. (1973). *Immigrant workers and class structure in western Europe*. London: Oxford University Press.

Ciobanu, R. O., Fokkema, T. and Nedelcu, M. (2017). Ageing as a migrant: vulnerabilities, agency, and policy implications. *Journal of ethnic and migration studies*, 43(2), s. 164-181.

Claibourn, M. P. and Martin, P. S. (2000). Trusting and joining? an empirical test of the reciprocal nature of social capital. *Political Behavior*, 22, 267–291.

Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (İkinci Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.

Das, M., Vis, C. and Weerman, B. (2005). Developing the survey instruments for SHARE. A. Börsch-Supan, ve H. Jürges içinde, *The Survey of Health, Aging, and Retirement in Europe: methodology* (pp. 12-23). Mannheim: Mannheim Research Institute for the Economics of Aging (MEA).

Delhey, J. and Newton, K. (2003). Who trusts? The origins of social trust in seven societies. *European Societies*, 5, 93–137.

Erlinghagen, M. and Hank, K. (2006). The participation of older Europeans in volunteer work. *Ageing and Society*, 26(4), 567-584.

Hank, K. and M. Erlinghagen. (2010). Volunteering in 'old' Europe – patterns, potentials, limitations. *Journal of Applied Gerontology*, 29(1), 3-20.

Haslam, C., Cruwys, T. and Haslam, S. A. (2014). "The we's have it":

Evidence for the distinctive benefits of group engagement in enhancing cognitive health in aging. *Social Science & Medicine*, 120, 57-66.

Hooghe, M.; Reeskens, T.; Stolle, D. and Trappers, A. (2009). Ethnic diversity and generalized trust in Europe: A cross-national multilevel study. *Comparative Political Studies*, 42(2), 198-223.

Horn, S. and Schweppe, C. (2017). Transnational aging: toward a transnational perspective in old age research. *Eur J Aging*, 14, 335-339.

Hunkler, C.; Kneip, T.; Sand, G. and Schuth, M. (2015a). Identifying second-generation migrants and naturalized respondents in SHARE. In Malter, F. & A. Börsch-Supan (Eds.). *SHARE wave 5: innovations & methodology* (pp. 43-48). Munich: MEA, Max Planck Institute for Social Law and Social Policy.

Hunkler, C.; Kneip, T.; Sand, G. and Schuth, M. (2015b). Growing old abroad: social and material deprivation among first- and second-generation migrants in Europe. In Börsch-Supan, A.; Kneip, T.; Litwin, H. et al. (Eds.), *Ageing in Europe- Supporting Policies for an Inclusive Society* (pp. 199-208). Berlin, Boston: De Gruyter.

Jürges, H. (2005). Interview, module, and question length in SHARE. A. Börsch, ve H. Jürges içinde, *The Survey of Health, Aging, and Retirement in Europe: Methodology* (pp. 82-87). Mannheim: Mannheim Research Institute for the Economics of Aging.

Kruse, A. and Schmitt, E. (2015) Shared responsibility and civic engagement in very old age, *Research in Human Development*, 12(1-2), 133-148.

Lanari, D. and Bussini, O. (2012). International migration and health inequalities in later life. *Ageing & Society*, 32, 935-962.

Lancee, B. and Dronkers, J. (2011). Ethnic, religious and economic diversity in Dutch neighbourhoods: explaining quality of contact with neighbours, trust in the neighbourhood and inter-ethnic trust. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37(4), 597-618.

Lenz, G. and Sahn, A. (2021). Achieving statistical significance with control variables and without transparency. *Political Analysis*, 29(3), 356-369.

Levels, M., Scheepers, P., Huijts, T. and Kraaykamp, G. (2015). Formal and informal social capital in Germany: The role of institutions and ethnic diversity. *European Sociological Review*, 31(6), 766-779.

Li, T. and Fung, H. H., (2013). Age differences in trust: an investigation across 38 countries. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 68(3), 347–355.

Lolle, H. and Torpe, L. (2011). Growing ethnic diversity and social trust in European societies. *Comparative European Politics*, 9(2), 191-216.

Mehrbrodt, T., Gruber, S. and Wagner, M. (2019). *SHARE scales and multi-item indicators*. MEA.

Malter, F. and Börsch-Supan, A. (Eds.) (2015). *SHARE Wave 5: Innovations & methodology*. Munich: MEA, Max Planck Institute for Social Law and Social Policy.

Murtin, F., Fleischer, L. and Siegerink, V. (2018). *Trust and its determinants: Evidence from the trustlab experiment*. Paris: OECD Statistics Working Papers.

Nummela, O. (2015). Social capital and self-rated health among ageing people in urban and rural locations in Finland and in Europe. in *Social capital as a health resource in later life: the relevant of context*. (Eds. Nyqvist, F., Forsman, A. K. Dordrecht), (pp. 191-205). London: Springer.

OECD. (2017). *OECD guidelines on measuring trust*. Paris: OECD Publishing.

Pallant, J. (2015). *SPSS kullanma klavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi*. (S. Balcı ve B. Ahi) Ankara: Anı.

Patzelt, A. (2017). 'A totally new world has been opening up for me'-experiences of older German migrants who are actively involved in the German-speaking community in Ottawa, Canada. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(2), 218-234.

Paxton, P. (2007). Association memberships and generalized trust: a multilevel model across 31 countries. *Social Forces*, 86(1), 47-76.

Polacsek, M. and Angus, J. (2016). Making themselves at home: support needs of older Germans in Australia. *Australian Journal on Ageing*, 35(3), E1-E5.

Putnam, R. D., Leonardi, R. and Nanetti, R. (1993). *Making democracy work: civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.

Putnam, R. D. (1995). Tuning in and tuning out: The strange disappearance of social capital in America. *Political Science and Politics*, 28(4), 664-683.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone*. New York: Simon & Schuste.

Reus-Pons, M., Mulder, C. H., Kibele, E. U. B. and Janssen, F. (2018). Differences in the health transition patterns of migrants and non-migrants aged 50 and older in southern and western Europe (2004–2015). *BMC Medicine*, 16(57). 1-15.

Sand, G. (2018). *Migration and well-being of older people in Europe*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mannheim Üniversitesi.

Sand, G. and Gruber, S. (2018). Differences in subjective well-being between older migrants and natives in Europe. *J. Immigrant Minority Health*, 20, 83-90.

Scharf, T., Phillipson, C., Kingston, P. and Smith, A. E. (2001). Social exclusion and older people: Exploring the connections. *Education and Ageing*, 16, 303- 320.

Scrivens, K. and Smith, C. (2013). *Four interpretations of social capital: an agenda for measurement*. OECD Statistics Working Papers, Paris: OECD Publishing.

Serrat, R., Scharf, T. and Villar, F. (2021). Mapping civic engagement in later life: a scoping review of gerontological definitions and typology proposal. *Voluntas*.

Serrat, R., Scharf, T., Villar, F. and Gomez, C. (2020). Fifty-five years of research into older people's civic participation: recent trends, future directions. *Gerontologist*, 60(1). e38-e51.

SHARE Release Guide 7.0.0. (2019) Erişim tarihi 14.02.2021 http://www.share-project.org/fileadmin/pdf_documentation/SHARE_release_guide_7-0-0.pdf.

Stolle, D. and Lewis, J. (2002). Social capital: an emerging concept, in B. Hobson, J. Lewis and B. Siim Key. Concepts in gender and European social politics. Cheltenham: Edward Elgar Press.

Sunata, U. (2013). Göçmen işçinin sıla hasreti: bir yabancılaşma hikayesi. *Sosyoloji Dergisi*, 27(3), 197-218.

Şentürk, M. (2021). *Dünyada Yaşlanma Araştırmaları*. Ankara: Nobel.

Torche, F. and Valenzuela, E. (2011). Trust and reciprocity: A theoretical distinction of the sources of social capital. *European Journal of Social Theory*, 14 (2), 181-198.

UNESCO. (2006). *International standart classification of education: ISCED 1997*. ISBN 92-9189-035-9.

UNECE/European Commission. (2019). *2018 active ageing index: analytical report*. Erişim tarihi 26.12.2021, http://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/Active_Ageing_Index/ECE-WG-33.pdf.

Uslaner, E. M. and Conley, R. S. (2003). Civic engagement and particularized trust - The ties that bind people to their ethnic communities. *American Politics Research*, 31(4), 331-360.

van Londen, M., Phalet, K. and Hagendoorn, L. (2007). Civic engagement and voter participation among Turkish and Moroccan minorities in Rotterdam. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(8), 1201-1226.

Warnes, A. and Williams, A. M. (2006). Older migrants in Europe: An innovative focus for migration studies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 32(8), 1257-1281.

Ek 1

*Sosyal Güvenin Yaş Gruplarına Göre Kategoriler Arasında Karşılaştırılması
(Tek Faktörlü Gruplar Arası Varyans Analizi Sonuçları)*

Yaş Grupları	M (SS)*	F**	p***	Etki Büyüklüğü****
50-64 Yaş Grubu (n=13077)	6,00 (2,40) ^a	43,20	<0,001	0,003
65-74 Yaş Grubu (n=8893)	5,97 (2,34) ^b			
75+ Yaş Grubu (n=7390)	5,69 (2,41) ^{a, b}			

* Tamhane's T2 post-hoc testi yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesi yapılmış p değerlerinin karşılaştırılmasında aynı harfe sahip olan grupların anlamlı biçimde birbirinden farklı olduğu anlamına gelmektedir.

** Brown-Forsythe düzeltilmiş F değeri.

*** Brown-Forsythe ANOVA test p değeri.

**** Eta kare değeri.

Not: n = örneklem, M =Ortalama, SS = standart sapma.

Yapılan tek faktörlü gruplar arası varyans analizi, yaş gruplarına göre sosyal güvende gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Katılımcılar yaş gruplarına göre üç gruba ayrılmıştır (Grup 1: 50-64 yaş; Grup 2: 65-74 yaş; Grup 3: 75+ yaş). Varyansın homojenliği varsayımı ihlal edildiği için Brown-Forsythe testi dikkate alınmıştır ve düzeltilmiş F değeri verilmiştir, $F(2; 27980) = 43,20, p < 0,001$. İstatistiksel anlamlılığa ulaşmasına rağmen, gruplar arasında ortalama puanlardaki gerçek farkın sifıra yakın olduğu görülmektedir. Eta kare ile hesaplanan etki değeri büyüklüğü 0,003'tür. Tamhane's T2 testi kullanan Post-hoc kıyaslamalar, 50-64 yaş grubu için elde edilen ortalama puanın ($M=6,00; SS=2,40$), 75+ yaş grubu için elde edilen ortalama puandan ($M=5,69; SS=2,41$) anlamlı bir biçimde yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0,001$). Yine, 65-74 yaş grubu için elde edilen ortalama puanın ($M=5,97; SS=2,34$), 75+ yaş grubu için elde edilen ortalama puandan ($M=5,69; SS=2,41$) anlamlı bir biçimde yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0,001$). 50-64 yaş grubu için elde edilen ortalama puan ile 65-74 yaş grubu için elde edilen ortalama puan arasında ise istatistiksel olarak farklılık yoktur ($p=0,776$). Ayrıntılar için bu makalenin üretildiği doktora tezi incelenebilir.

Ek 2

Sivil Katılım Çeşitliliğinde Etkili Olan Faktörler (Poisson Regresyon Modeli)

Sivil Katılım Çeşitliliği İçin Olası Belirleyiciler	B (IRR)	%95 GA	
		Alt	Üst
Göçmenlik Statüsü (ref=Yerli)	0,02 (1,02)	0,97	1,08
İkinci Nesil	-0,12*** (0,88)	0,84	0,93
Birinci Nesil			
Eğitim Seviyesi (ref=Düşük)	0,80*** (2,22)	2,14	2,31
Yüksek	0,48*** (1,61)	1,56	1,68
Orta			
Ekonomik Durum (ref=Kötü) İyi	0,35*** (1,41)	1,36	1,47
Cinsiyet (ref=Erkek) Kadın	-0,01 (0,99)	0,96	1,02
Medeni Durum (ref=Eşi Var) Eşi Yok	-0,02 (0,98)	0,95	1,01
Yaş Grupları (ref= 50-64 Yaş Grubu)	-0,41*** (0,66)	0,64	0,69
75+ Yaş Grubu	-0,02 (0,98)	0,95	1,01
65-74 Yaş Grubu			
Sağlık Durumu (ref=İyi) Kötü	-0,29*** (0,75)	0,73	0,77

Not: ref= referans kategori, B= kat sayı, IRR= insidans oranı, GA= güven aralığı, ** p<0,01; *** p<0,001.

Sivil katılım çeşitliliğinde göçmenlik statüsünün rolünü incelemek amacıyla Poisson regresyon analizi yapılmıştır. Uyum iyiliğine göre model, veriye uymaktadır (aşırı yayılım kontrol edilerek negatif binom yerine Poisson regresyonu uygulanmasına karar verilmiştir). Sonuçlara göre sivil katılım çeşitliliği, yerlilere göre birinci nesil göçmenlerde 0,88 katına çıkmaktadır (B=-0,12; p < 0,001; IRR=0,88; %95 GA: 0,84-0,93). Yorumu kolaylaştırmak için ihtimal oranı tersine çevrilecek olunursa, birinci nesil göçmenlerin sivil katılım çeşitliliği yerlilerden 1,14 kat daha

azdır. İkinci nesil göçmen olmanın ise yerlilere kıyasla sivil katılım çeşitliliği üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür ($p=0,420$). Ayrıntılar için bu makalenin üretildiği doktora tezi incelenebilir.

Appendix 1

Hierarchical Regression of Predictors of Social Trust

Predictors	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B (SE _b)	Beta	t	B (SE _b)	Beta	t	B (SE _b)	Beta	t	B (SE _b)	Beta	t
Constant	6.47*** (0.33)		19.70	6.42*** (0.33)		19.57	6.21*** (0.33)		19.03	6.21*** (0.33)		19.03
Medium Level Education	0.26*** (0.03)	0.05	7.96	0.28*** (0.03)	0.05	8.34	0.20*** (0.03)	0.04	5.93	0.20*** (0.03)	0.04	5.92
High Level Education	0.70*** (0.04)	0.13	19.06	0.72*** (0.04)	0.13	19.52	0.54*** (0.04)	0.10	14.28	0.54*** (0.04)	0.10	14.26
Economic Status ¹	0.69*** (0.03)	0.13	21.87	0.68*** (0.03)	0.13	21.55	0.62*** (0.03)	0.12	19.63	0.62*** (0.03)	0.12	19.63
Health Status ²	-0.76*** (0.03)	-0.15	-24.16	-0.76*** (0.03)	-0.14	-23.96	-0.68*** (0.03)	-0.13	-21.53	-0.68*** (0.03)	-0.13	-21.52
Gender ³	0.13*** (0.03)	0.03	4.62	0.13*** (0.03)	0.03	4.64	0.13*** (0.03)	0.03	4.71	0.13*** (0.03)	0.03	4.71
Partnership Status ⁴	-0.09** (0.03)	-0.02	-3.02	-0.08** (0.03)	-0.02	-2.79	-0.08** (0.03)	-0.02	-2.72	-0.08** (0.03)	-0.02	-2.72
65-74 Age Group	0.07 (0.03)	0.03	2.00	0.06 (0.03)	0.01	1.84	0.07* (0.03)	0.01	2.11	0.07* (0.03)	0.01	2.11
75+ Age Group	0.03 (0.04)	0.04	0.76	0.02 (0.04)	0.00	0.47	0.09* (0.04)	0.02	2.42	0.09* (0.04)	0.02	2.42
First Generation Migrant				-0.21*** (0.05)	-0.02	-4.11	-0.18*** (0.05)	-0.02	-3.51	-0.19** (0.06)	-0.02	-2.91
Second Generation Migrant				-0.32*** (0.06)	-0.03	-5.48	-0.32*** (0.06)	-0.03	-5.58	-0.30*** (0.08)	-0.03	-3.99
Number of Civic Participation							0.30*** (0.02)	0.12	18.84	0.30*** (0.02)	0.12	17.68
Number of Civic Participation X First Generation Migrant										0.01 (0.06)	0.00	0.19
Number of Civic Participation X Second Generation Migrant										-0.02 (0.06)	0.00	-0.37

Notes: B= Unstandardized beta, SE_B = Standart errors of beta values, Beta=Standardized beta values, t= t-test.

Notes: $R^2= 0.073$ for Model 1, $R^2= 0.074$ for Model 2, $R^2= 0.085$ for Model 3, $R^2= 0.085$ for Model 4.

Notes: Multicollinearity was checked using VIFs and independent errors by Durbin-Watson test.

¹ Reference category: Bad economic status

² Reference category: Good health status

³ Reference category: Male

⁴ Reference category: Having partner

* $p<0,05$

** $p<0,01$

*** $p<0,001$

Appendix 2

Poisson Regression of Civic Participation

Independent Variable	B (IRR)	95% Confidence Intervals	
		Lower	Upper
Migration Status (ref=Native)	0,02 (1,02)	0,97	1,08
Second Generation	-0,12*** (0,88)	0,84	0,93
First Generation			
Level of Education (ref=Low)	0,80*** (2,22)	2,14	2,31
High	0,48*** (1,61)	1,56	1,68
Medium			
Economic Status (ref=Bad) Good	0,35*** (1,41)	1,36	1,47
Gender (ref=Male) Female	-0,01 (0,99)	0,96	1,02
Partnership Status (ref=Having Partner) No Partner	-0,02 (0,98)	0,95	1,01
Age Groups (ref= 50- 64)	-0,41*** (0,66)	0,64	0,69
75+	-0,02 (0,98)	0,95	1,01
65-74			
Health Status (ref=Good) Bad	-0,29*** (0,75)	0,73	0,77

Notes: ref= reference category, B= beta values, IRR= incidence rate ratios.

Significance levels: ** p<0.01, *** p<0.001